

הרב קוק ורבני ספרד

אגרות הראיה (מוסד הרב קוק) / כרך ב / תק

ב"ה, עה"ק יפו ת"ו, כ' שבט תרע"ג

לכבוד ידי"נ הרבנים הגאונים, מאורי אור בתורה וביראת ד' טהורה.

כקש"ת מוהר"ר משה קליערס שליט"א, הגאב"ד דכללות אשכנזים דעה"ק טבריא

ת"ו, וחז"ר כללות הספרדים יצ"ו, לכולם עתרת ברכה ושלו, ולמאן דחזי לי,

ביחוד, מיודעי ומכירי הרב הגאון מוהר"י זריהן שליט"א, ברכה מיוחדת באה"ר.

אחדשה"ט באה"ר,

בדבר שני כתובים הבאים כאחד מכתבי קדשם ע"ד חילוק הנדבות דפעה"ק ת"ו בין הנצרכים שבקהילות הספרדים והאשכנזים. דעתי העני' מסכמת, שאם מצד הספרדים אין מניעה שכל המקובץ

יחולק שוה בשוה, לפי הסכמת נבררים משני הצדדים, ובלא קפידא על הכרעת המנדבים

בריבויים, בלא הפרש בין אשכנזים לספרדים, גם דעתנו מסכמת לזה,

שמצד כללות האשכנזים לא תהי' בזה שום קפידא. והאחזה והשלו'

הכללי, וההוראה המעשית שהננו כולנו אחים בני אב אחד אבינו

שבשמים ב"ה היא גדולה מכל הקפידות של דקדוקי כספים ודומיהן,

והשי"ת ישפת שלו' רב על עמו ועל יראיו וחושבי שמו, ויאושרו כולם בארץ

חמדה לאורך ימים טובים, ונזכה מהרה לאור גאולה ותשועת עולמים,

כנה"ר ונפש קשור באהבתם ודוש"ת באה"ר,

הק' אברהם יצחק ה"ק

לכ' הה"ג ר"י זריהן נ"י,

ס' "חוכמתא רבתא דשמואל" לא ראיתי, ואולי כונתו ע"ס "חוכמתא רבתא דשלמה" או על "ברייטא

דשמואל הקטן". ויברר נא כת"ר דבריו בטובו.

ידי"ע הנ"ל

לקוטי הראי"ה ג / הרב משה צבי נריה / "אורות התשובה" - ייחודם ורוממותם

פנייה ישירה אל מרן הרב זצ"ל, ובקשה להאיר עיניו בפרק-אורות זה, באה בשעתה גם מצד רב

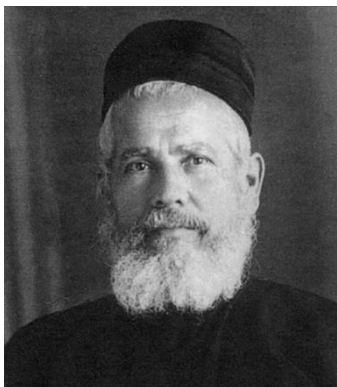
מובהק מגדולי הרבנים הספרדים בארץ, הלא הוא הרב יעקב חי זריהן ז"ל מטבריה, אשר יד ושם היו

לו גם בסתרי-תורה. בהסכמת הרב לספר "פתח אליהו" ח"ב, שנשלחה אליו, הוא מכנהו גם בתואר

"סובר הרזים" [מליצה נאה על משקל שובר-ארזים].

אגרות הראיה ד (תשד"מ) / כרך ד / אעח

ב"ה. עה"ק ירושלים תובב"א י"ב טבת תרפ"א

שו"ר לכל רב רחמימי הרב הגאון המפורסם אוצר יקר ונחמד בתו"י וכלי חמדה מוהר"י

שליט"א. רב בעיה"ק טבריא

אחדשה"ט נאה"ר

זה כשבועות ימים שהופיע לעיני מכתב קודש דהדר"ג ומרב הטרדא נתאחרה התשובה ועמו הס"ח בטובו הגדול. (עמוד פט)

על ענין הגבורה שבאורות, הדברים מבוארים שלפי קדושתה של כנסת-ישראל, הכל הוא קדוש ונשגב לאין חקר. ושמשון שנשתבח בגבורת גופו, הוא קדוש ד' ודן את ישראל לאביהם שבשמים ונקרא ע"ש של הקב"ה (סוטה י' א'). ומתוך הצורך הגדול של התגברות הקדושה בעולם באחרית הימים ע"י כנס"י,

מוכרת גם הגבורה הגופנית להתעורר ברב כח. ועל עובדי ד' באמת. החובה מוטלת לזכר את היסוד הפנימי של הגבורה בגבורה קדומה ברוחניות. וכפיר האריות ששסע שמשון, הוא מכון נגד הארי שהכה בניהו בן יהוידע האיש החי, שהיתה כל עבודתו גבורה פנימית של קדושה ביחודי קדש נשגבים ונוראים מאד, שלא הניח כמותו לא במקדש ראשון ולא במקדש שני (ברכות יח' ב'). וכשם שהעבודה הפנימית של קדושי עליון שבדורות כולם היא נמשכת

מהשפעת קדושתו של בניהו ב"י (בן יהוידע). ע"ה, כן כל העבודה של התגברות הגבורה הגופנית בכללות כנס"י. היא נמשכת מקדושת נזיר אלקים שמשון הגבור ע"ה. וכשם ששרשי הנשמות הללו הם אחוזים זה בזה, כן כל פרטי הענפים ג"כ אחוזים הם זה בזה, אקוה שדברי מספיקים לחכם לב ככתר"ה ש"י, והירידות והסיתומים הם בודאי מעובים מאד בחיצוניות הגבורה הנמשכת מיסוד הארתו של שמשון, ממה שהם בפנימיות מצד הארתו של בניהו ב"י, והקריאה כולה כך הולכת, והנפשות כך מסתעפות. והנני מוכרח לקצר, ואו"ש וברכה כנה"ר ונפש ידי"ע דוש"ת באה"ר,

הק' א' י' ה"ק

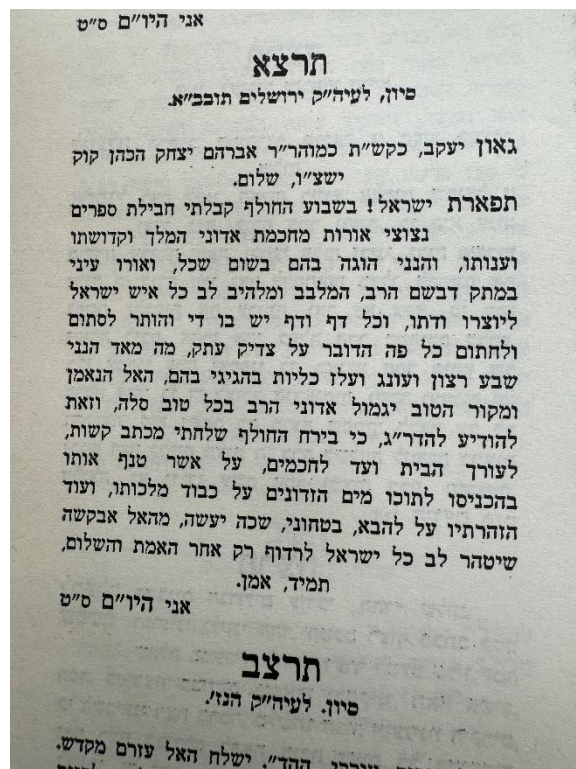
עובד עבודת הקודש על אדמת הקודש

ורב ואב"ד

בעה"ק ירושלים תובב"א

אוצרות הראי"ה / חלק ב' - ביאורים לשיטותיו - שנויי הבנה בביטויי הרב / כג. דעת הרב בענין

אוצרות הראי"ה / חלק א' - תולדות הרב / יט. הערה אל הנרגנים

הרב יוסף משאש (מחבר שו"ת מים חיים, ועוד קרוב לחמשים חיבורים). בדורו הוא היה ראש הרבנים במורקו, ואח"כ עלה לא"י ונפטר בחיפה. ידוע שהנרגנים הפיצו שקרים רבים בענין נאום הרב באוניברסיטה

"גבורה" (ו"התעמלות")

. לאחר זמן נתגלה צילום של כת"י ממכתבו של הרב אל הרב יוסף משאש, הובא במדור אגרות בכרך זה עיי"ש.

".. ואנכי מעת באתי לאה"ק זאת היא מגמתי כפי כחי, לקרב גם את הרחוקים ולדבר על לבם שיתקרבו לתורה ומצות. ואפילו אלה הצעירים שרוצים להתפתח בבריות גופא, כדי שיהיה כחם חזק להגן על אומנתו הקדושה בעת זעם חס ושלום, בעת אשר צרים ואויבים קמים עלינו, דרכי להגיד להם שיכולים לכוון מעשיהם לשם שמים, להוסיף אומץ וגבורה בכנסת ישראל כדי שקדושת השי"ת ואור שכינתו הקדושה תהי' מופיעה בגבורה בעולם. ואז שכרם רב וחלקם יהי' חלק צדיקים קדושי עליון, כמו שהיו אבותינו הגבורים, חיילותיו של בית דוד, גבורי כח ואזורי גבורה ובזה חזקו את אור הקדושה. ודברים כאלה ראויים כל חכמי ישראל צדיקי הדור להגיד לדורנו, ויקרבו הרבה לבבות לאבינו שבשמים. ואיזה חסרון יש בזה? וכי עד כאן לא למדנו, כי בכל דרכיך דעה' הוא היסוד שכל גופי תורה תלויים בו? ואם אפשר להכניס רוח קדושה גם באלה שהם מתגדרים בגבורה גופנית, הלא נוציא יקר מזולל, ובזה כוחם של צדיקים מתעלה, וגבורת הקודש

מתרוממת בתפארת עוזה. והלא כל דברים נאמרים רק בתנאי ובקשר של שמירת תוה"ק (תורתנו הקדושה) ושל תגבורת קדושת האמונה והדבקות בתורה ובמצוות באהבת השי"ת ויראתו".

כיון שהר"י משאש היה מגדולי ישראל, שלחו לו עותק. אבל הר"י משאש הכיר את הראי"ה מתוך עיון ב"אורות" וכן מפני ההתכתבות אתו, ודחה בבזז את דברי הנרגנים; ואף כתב אליהם מכתב תוכחה, המובא בספרו "אוצר המכתבים" (נדפס בירושלים, תשכ"ט, סי' תרפ"ה) והננו להביא דבריו כאן:

אייר (שנת) חרפ"ת, לעיר סאטמאר, במלכות רומניא

לכבוד: הרה"ג... העורך ירחון "בית ועד לחכמים", שלום.

אדון יקר!

לא אכחד תחת לשוני, כי מירח כסלו שעבר משנתי זאת, אשר הגיעני ירחונו הנז', וראיתי בראשו נגעו, נגע צרעת ממארת של לשון הרע, ועביט של שופכין אשר שפכו אנשי לצון בלשון מדברת גדולות, ברעש נורא ואיום, על גאון ישראל, מהר"ר אברהם יצחק הכהן קוק ישצ"ו [ישמרנו צורנו ויוצרנו], מלך בירושלים, עגמה עלי מאד נפשי.

ואף אשר ידעתי, כי רק רוח עושים של הקנאה והשנאה מדברת מתוך גרונם, עכ"ז אמרתי, אולי שמע דבר נמצא בו? ולא אחרתי עשות דבר, עד אשר שלחתי לו [להראי"ה] מכתב ארוך, דברים היוצאים מן הלב, וזה נוסחו (עי' לעיל "אוצר המכתבים", סי' תרנח). והדר"ג בענותו, השיב תשובה נצחת על כל פרטי הדברים, והראה בעליל, כי זך ונקי וטהור הוא מכל אשר נכתב עליו בירחונו הנז"ל. ובכן! **לא על הדוברים על צדיק עתק תלונתי. כי בני קרח לא מתו, רק בכל דור ודור קמים קרחים, חדשים לבקרים, אשר יקרחו קרחה בראשם, ופאת זקנים אשר הם הדרת פנים של כל ישראל יגלחו בתער לשונם הרע. וכזאבי ערב, ודוב אורב, מתחפשים ומתכסים בעורות כבשים תמימים, של חרדים קנאים נלהבים.**

וחקי דרך ארץ אשר קדמה לתורה אינם אוהבים, כי טובה תוכחת, בשובה ונחת. ובמקום לזרוע קוצים להיות חוקקים חקקי און ומכתבי עמל, היו [צריכים להיות] ממתקים לשונם בערב ומועיל. ואף אם הם מכת הכסילים, אשר כל רוחו יוצא כסיל, מ"מ היו [צריכים להיות] עושים במחשך מעשיהם, בינם לבין מנגדם, ולא היו מחללים את ה' בפרהסיא [ע"י מאמר פומבי בעיתון]. ואף אם הם חלפו חק עברו גבול, תלונתי גדולה על כבודו, אשר טינף והבאיש והשחית את ביתו [העיתון], בהכניסו לתוכו עציץ של בית הכסא, אשר ריחו נודף ריח רע חזק מאד של לישנא בישא, כשל המן הרע [מגילה דף יג:], והוסיף על חטא פשע להניחו על פתח ביתו בדף ראשון, אשר כל הנכנס נתקל בו, ומטנף עצמו בסרחונו וזוהמתו וחלאתו. אשר על זה היה ראוי לכבודו, לשנות שם ירחונו **"בית ועד לחכמים"** **בירח כסלו הנ"ל, לשם "בית כסא שאינו של כבוד"**, דכך נאה לו על הדברים הרעים אשר באו שעריו. אוי מה היה לנו בדור הרע הזה! ואך זאת נחמתנו, במאמר התנא הקדוש, "בעקבות משיחא חוצפא יסגא, פני הדור כפני הכלב, נערים פני זקנים ילבינו". ה' יאמר די לצרותינו, ויסיר לב האבן מבשרנו, ונדעה ונרדפה רק האמת והשלום, אמן.

נא ידידי! אף אם מרוב כעסי ושיחי, נגעתי בקסתי ועטי, נגיעה גדולה בכבודו, ובכבוד ירחונו, אל יאשימיני בזה, כי טובה תוכחת מגולה וכו', לשם ה' ולזכרו תאות נפש. ומכאן ולהבא, נקי יהיה לביתו מכל חלאה וזוהמא, ואז יהיה שמו נאה לו "בית ועד לחכמים", אשר דבריהם "בנחת נשמעים" (קהלת ט, יז), ויצליח ויריח בגשמיות וברוחניות, אמן. אני היו"ם ס"ט

לשני בתי ישראל

תחיתנו הלאומית ההולכת ומתהווה לעינינו בארץ ישראל, צריכה להקיף במלואה את כל ערכי חיינו. אין תחיה של אמת כל זמן שהיא נוהגת רק בשדרות מיוחדות ורק בערכים מיוחדים. היא מוכרחת להקיף את כל שדרותינו ואת כל ערכי חיינו כלם.

מכאן אנו באים להעריך את ערכי התחיה לעומת שתי תכניותיהם הראשיות - הקודש והחול - שעד כמה שנהיה נוטים לימין או לשמאל, אין אנו יכולים להפקיע את עצמנו מהשקפה זו כי בחיינו הלאומיים הכלליים יש לנו עסק עם שני ערכי החיים, עם ערך הקדש ועם ערך החול שלנו.

התחיה הלאומית של עכשיו היא יותר מבססת את עצמה על הערך החלוני שבחיינו הלאומיים, אין זה גרעון עצמי בתנועת התחיה לפי מדתה, אבל אין גם זה דבר המוטל בספק שכל זמן שהערך של תכן הקדש של החיים הלאומיים שלנו לא יתגלה בכל חילו בתנועת התחיה - אין לנו תחיה אופייית, תחיה שלמה.

ומאחר שבודאי נקראים אנו לבוא לידי תחית-עם גמורה, מוכרחים אנו לעורר את תחית הקודש על פי אותם הדרכים שתנועת תחיה מתעוררת ומסתדרת על ידם. ממש באותה המדה שתנועת התחיה החלונית שלנו הולכת היא ומתפתחת.

כשאנו באים לעורר תחיה לאומית של קדש, הננו באים להעריך ביותר את שני בתי ישראל היותר גדולים, שחיהם הנם כל כך טפוסיים, כל בית בהגדרתו, פה בארצנו הקדושה, האשכנזים והספרדים. מצד התחיה החלונית אין לנו כמעט שום צביון שונה, הרינו אחים בני עם אחד והענינים הלאומיים הנוגעים לבנין האומה בארצה, הנם קרובים אל לב כלנו במדה שוה, וכשם שהם צריכים להיות קרובים לנו במדה שוה לספרדים ולאשכנזים, ככה יש אפשרות פתיחה לנסח את כל תנועות החיים הלאומיים שלנו במדה שוה לשני בתי ישראל אלה, ועל פיהם תמשכנה הפלוגות הקטנות מהם באחודם. אמנם מיד שאנו באים לעורר את התחיה הלאומית מצד ערך הקודש שלה, כבר יש לנו עסק עם הליכות נפש עמוקות שנשתרשו בזמנים ארוכים בשרשים חזקים ועמוקים בצורות ותכונות כל כך שונות, עד שהננו עומדים ומשתוממים על המחזה, והשאלה העומדת לפנינו - באיזה אופן נגשם את המהלך של התחיה הלאומית הכללית בערכה הקדוש שיהיה נכר לנו בחיינו הכללים בארץ ישראל - היא מוכרחת לעניין את כל לב מרגיש וכל מח חושב בקרבנו; כשם שלא צדקו ולא יצדקו לעולם כל הנוטים כלפי שמאל המבטלים את הערך של התחיה הלאומית על יסוד הקדש שלה, כמו כן לא צדקו אותם החושבים שבדבר שפתים ובהסכמה בעלמא הננו יכולים להבליע בפעם אחת את כל שנויי הסגנונים שבחיי הקדש אשר לעמנו, שרושםם היותר גדול הוא נכר למאד באלה שני הבתים הגדולים והיסודיים בישראל: האשכנזים והספרדים.

לא רק מניעות טכניות, דיניות יש כאן, עולמות מלאי חיים מלאי הוד-קדש יש כאן, שבטשטושה של צורה אחת מאלה הצורות החטיביות הננו מאבדים הון גדול שאי אפשר לנו להסיח את דעתנו מערכו הגדול.

אלה השנויים שבארחות החיים שבהשקפת העולם על פי יסוד תכן הקדש, המגיעים בפרטי ההליכות והמנהגים - אחוזים הם זה בזה בצורה אורגנית בחיי נשמה המתהלכת על פיה, אופניה וגלגליה; שעל מקורה הננו צריכים לשום לב עד אשר יפתחו לפנינו השבילים של תחיה לאומית כללית מקפת את כל בית ישראל מצד הערכים של חיי הקדש.

מבלי להכנס בהשערות של נבכי התולדה במקום שהעין הבוחנת החפצה לראות דברים ברורים וממשיים כבר היא מתשטשת שם, הננו מתקרבים לתפוש את גלויי הרוח הקרובים שרשומיהם נכרים הם עדיין בחיינו, או לכל הפחות יכולים אנחנו לתפוש אותם מתוך הספרות הערוכה לפנינו בדורות לא כל כך קדומים, שמהם יכולים אנו לבוא להרשים במדה ידועה את התכונות האופיות המיוחדות של שני בתינו הגדולים הללו, **של אחינו הספרדים והאשכנזים. ומתוך השקפות כאלו יכולים אנחנו גם כן לבוא לכלל איזה קירוב במה שנוגע להפתרון של השאלה על דבר הקפת התחיה הכוללת בערכה המקודש בחיינו הלאומיים.**

משעה שנחתם התלמוד, ביחוד הבבלי, ובפרט משעה שנתפרסם בישראל בתור הספר היחיד שערכי החיים הכלליים והפרטיים של האומה מתבארים על ידו ומקבלים את צביונם על פיו - החל הכשרון הכללי של האומה להראות את פעולתו על סגנון התקבלותו בתור הספר הנושא עליו את האחריות של תמימות החיים הלאומיים של האומה בשתי צורות מחולפות, כפי מה שענינו רואות שבמשך הזמן הסתגלה היהדות האשכנזית לצורה אחת והיהדות הספרדית לצורה השניה. את הצורות הללו מכרחים אנו לציין בשמות: "הצורה הבקרתית" ו"הצורה הפלפולית". התלמוד אפשר לו להעשות לכלי שמוש להאומה, בכל הליכות חייה הכלליים על פי כל אחת משתי הצורות הללו. אבל שונה הוא הצביון היוצא בחיים מצד חקויו הכללי המתבלט בכל אחת מאלו הצורות, וממילא שונים הם גם כן הרבה פרטים לפי אותם השנויים המתהווים מההשפעה השונה של כל אחת מהצורות הללו שעל ידה מתהווה ההשפעה התלמודית בישראל.

התלמוד בתור ספר המכיל בקרבו חומר הלכותי ואגדי עשיר וגדול, ספר המלא המון שיטות ודעות שונות בכל ערכי החיים מוכרח הוא שיהיה לו תכן מעובד באיזה אופן להוציא את מסקנותיו, ובאיזה אופן להביא את העושר שבחליפות הדעות לידי הסכמה כוללת בחיים. לתכלית זו אפשר להשתמש באחד מאלה שני הכחות, בכח הבקרת או בכח הפלפול, וכל אחד מאלה שני הכחות צריך הוא עבודה רבה וכשרון גדול ועצום עד אשר תשתכלל פעולתו. כח הבקרת צריך הוא לשקידה גדולה, לבקיאיות חודרת, לשכל רחב, ולפשטנות ישרה, וסדרנות קבועה. כח הבקרת איננו נזקק כל כך לישב סתירות שבין מקום למקום, ספר כהתלמוד המכיל בתוכו כל כך הרבה דעות שונות במה שהוא מפורש, אין הבקרת מצטערת אם אחרי העיון ימצאו עוד איזו שנוי דעות ושיטות שאין כל כך מפורשות במקומן, העיקר הוא להכריע איזו השקפה ואיזו שטה בהלכה או באגדה היא היותר יסודית. **וזוה מתברר בכח הבקרת הנקנה מתוך הבקיאיות על ידי כללים קבועים, למשל לדחות ענין בודד הנאמר רק פעם אחת בפני ענין מתמיד ההולך ונשנה כמה פעמים, או לדחות מאמר הנאמר אגב גררא ובדרך משא ומתן, מפני מאמר מחלט הנאמר בתור פסק והלכה קבועה וכיוצא בזה.**

אמנם לא בכל פעם תצדק הבקרת במשפטה. לא כל מה שנראה לעין שהיא סתירה, היא באמת סתירה, ויש מקום להשוותן של דעות על ידי התעמקות בתוכן הענין בטעמו והגיונו. ומזה כבר נולדת היא השטה הפלפולית. הפלפול בעומק הגיונו איננו נלחץ כל כך מלחץ הסתירות, הוא משיב ידו להשוות את הסתירות הנראות לכאורה בכח הבנתו ובהופעת כח חדושו, ומתוך כך הוא משתמש בעומק הסברא ובחריפות ההרכבה השכלית יותר ממה שהבקרת משתמשת בו. ולעומת זה איננו זקוק כל כך להבקיאיות הסדרנית שהיא עקר כלי שמושה של הבקרת.

כשאנו רואים את הרושם של העבודה של הגאונים הראשונים ביחש להתלמוד הננו מוצאים את הצד הבקרתי בולט בה הרבה ורשמי הפלפול אינם נכרים לנו בה כל כך. אמנם כשאנו באים לדורותיהם של בעלי התוספות והחדושים, אז מוצאים אנחנו כבר את גבורות הפלפול במעלה רוממה, והצורך של השמוש בבקרת וסדרנות הולכת היא ושוקעת.

בעינינו רואים אנחנו שהספרדים נסתגלו ביותר, מראשית הדורות שאנו מכירים את הבדלי הטפוסים בחיינו האשכנזים והספרדים, לסדרנות, לבקורת ולכל אותו הסגנון הפועל בחיים על

פיהם. נחה עליהם רוח הגאונים הקדמונים, והכח של הפלפול אשר התגבר על ידי חכמי צרפת ואשכנז לא נעשה להם לקו עקרי בחיי הקדש שלהם. והאשכנזים לעומתם האיר להם ברק הפלפול בכל הרחבתו. חריפות השכל ועומק ההבנה בהשיטות התלמודיות נתגברו אצלם ונתהוו להחזותם הטפוסים בחייהם. ורוח בעלי התוספות והחדושים נחה עליהם, ולעומת זה נתמעט אצלם העסק בבקרת ובסדרנות.

שנוי הסגנון הזה, אשר ראשית מוצאו הוא מיסוד הליכות ההבנה במעמקי התלמוד פעל גם כן על המהלך התרבותי בהגיוני הדעות ויחש ההשקפות של העולם המדעי וההגיוני בכלל.

באמת כל אחת משתי השטות הללו צריכה היא להעזר מרעותה, אי אפשר לבקרת וסדרנות שתצאנה אל הפועל בצורה שלמה, כי אם כשיהיה הכח של גדולת הפלפול עוזר להן, לבקר כל דבר בעומקו, ולחדור בתכונת כל סתירה לדעת עד כמה היא מבוססת. ולעומת זה צריכה היא השטה הפלפולית לכח של סדור ושל בקרת להאיר את אופקה, להבחין על ידה את הערך של החדוש המתילד בכל מקום ומקום, על פי הגורמים של הסתירות, שהן נקראות להיות מתישבות.

מובן הדבר שנטית הפלפול הגבירה את ההעמקה, ונטית הבקרת הגבירה את ההרחבה.

המדה של הפלפול גרמה להתפתחות האופי של חדוד הדעת אצל האשכנזים ומתוך כך נתגלו לפנייהם בצורה יותר בהירה, בדקים וסתירות ביחש ליהדות,

הנמצאות בכל שטה מהשטות הפלוסופיות שמצאו להן מהלכים בעולם, והיא היתה גם כן סבה להתרחקות מצינות מהשפעות של שיטות זרות וחזוניות, על ארחות הלמודים של היהדות.

המדה של הבקרת והסדרנות אשר נקלטה יותר אצל הספרדים גרמה להם שנסתדרו להם ארחות חיים ולמודים כוללים בתוך המערכה המקפת של הכרת היהדות שלפעמים העשירו את רוחם וישאירו רשמים של הצלחות מופתיות, אחרי אשר נזדככו בכור הזהב של גדולי המופתיים. אין לנו לסתור את יסוד השקפתנו זאת, ממה שאנו רואים חזיונות פרטיים של עמק הפלפול ותגבורת החדוש בין חכמי הספרדים, וכן איזו הופעות של סדרנות ובקרת אצל חכמי האשכנזים. כל זה בא רק מהשפעה חוזרת שהושפעו אלה מאלה, או מתכונות יוצאות מן הכלל. **אבל ביסוד הדבר, ברור הוא שהתכונה הקבועה של הנטיה לסדרנות ובקרת, היא תכונה ספרדית. והתכונה לנטיה של עומק הדעת וחדוד הפלפול והחדוש, היא תכונה אשכנזית.** מהגדולים אשר התאמצו למזג את הבקרת עם הפלפול, ביחש להגיון התלמודי, ושתוצאותיהם הגיעו, עד הגבול של מהלך הדעות וההשקפות בכלל, מצוין הוא הרמב"ן בדורות הראשונים מחכמי הספרדים, והגאון מוילנא בדורות האחרונים בין חכמי האשכנזים.

כל חלק מחלקי האומה מוכרח הוא לשכלל את כשרונו, ועם זה חובתנו עכשו גדולה היא יותר מבכל זמן להיות כל אחד משפיע ומושפע מחברו, ואז ישתלמו בנו שני הכשרונות הללו וכל הענפים הרבים והגדולים, שבכל צדדי החיים המעשיים והתרבותיים המסתעפים מהם.

ולפי התרבותה של ההשפעה ההדדית אשר תבוא מהחפץ התמידי שיתגבר בנו לחדור כל אחד ברוחו בעומק, ולהתבונן עד מקום שהיד מגעת בהרוח השונה ממנו, למען יתמלא על ידו את החסר לו, כדי לבנות את בנין האומה במלואו וכדי שישתלם על ידי זה רוח האומה בכללה, עד שהספרדיות והאשכנזיות תשפיע זו על זו השפעה חיה ומלאה, ובהמשך הזמן ישתנו הכשרונות המפורדים הללו, ורוח החיים הפנימי שהוא באמת רוח מאוחד ההולך ופועם בשני בתי ישראל הללו יתגלה בכל הודו והדרו, לבנות יחד את בית ישראל, בערכה של התחיה הלאומית שמיסוד הקדש בבנין שלם ומאוחד, בבנין משוכלל כזה, ששום כשרון ושום יתרון, ששום מדה טובה ושום רעיון טוב, שיש בכל אחד מהבתים הללו, לא יהיה נאבד מאתנו. **ותמצית החיים של תוצאת שני הכחות הללו הבאה מיסודה**

של ההבנה החודרת הפלפולית, ומתוך ההארה המופעת הבקרתית, תתן את פריה לגאון ולתפארת לבית ישראל, אשר יבנה לגוי אחד בארץ.

ואנו מקוים כי יד' עשתה זאת לקבץ את אלה שני בתי ישראל, בצורה כל כך נכרת בצביוניהם השונים פה בארץ ישראל, כדי שיהיו מוכנים לפעול זה על זה, את הפעולה הרצויה של ההשפעה הטובה, הנותנת לכל אחד מהם את תפקידו ופעולתו בחיי האומה הכלליים. ומתוך שמירת הצביון המיוחד והתעמקות הסגולות המפורטות, יצא התוכן הלאומי השלם, כלול בהדרו שישוב להיות לכח פועל בעושר גדול על כל דרכי החיים הכלליים, אשר על ידו יבנה ישראל, להיות לגוי אחד בארץ באור קדוש ישראל וגואלו.

אוצרות הראי"ה / חלק א' - תולדות הרב / יא. "מופתים" המיוחסים לרב

"הוצאת דִּבּוּק"

עדות של רצי"ה איך הראי"ה הוציא "דִּבּוּק". מכתב הרב צבי יהודה, בנו של הרב (שנדפס בסוף "הד הרים", אגרות הרב חלר"פ, עמ' קז-קט):

"...מדי כתבי אספר לו מעשה שהיה פה, אשר בודאי עוד לא ידע כ"ת מזה, אע"פ שמעשים אחרים שכאלה היו מתפרסמים פרסום רב בהמון. לפני שלשה שבועות, במוצש"ק תרומה כמדומה, באו ב' ספרדים זקן וצעיר, בבכי ובתחנונים לפני כקאאמו"ר על בנו של הזקן ואחיו של הצעיר. כמדומה, שנכנס בו רוח מגולגל, וזה כשנה הוא חולה בסירוגין מחודש לחודש ומשתמש ברופאים וגם ברפואות נשים, נכרים ונכריות. ועתה אומר שלא יניח לו שום רופא ורפואה שבעולם אלא שחכם אברהם כהן קוק יבוא אליו, והוא או הרוח צריך להגיד לו לכקאאמו"ר איזה דבר באזניו, ואז לקולו ישמע. וכשיצוהו לרוח הנכנס בו לצאת ממנו יצא וירף ממנו ויחיה. הוא צוה להם לאמר לו שגזר עליו שבליילה זה יהי במנוחה ולא יצער, ולמחר יבא אליו. כפי פקודה זו הונח לחולה עד למחרתו, ואז ביום א' בצהרים הלך אליו כאאמו"ר בדרך שאל את אחי החולה איך יוכל לדבר אתו, ואם הוא יודע לה"ק, וע"ז השיב לו בשלילה וכי יתרגם לו ערבית. גם זה אמר ששום איש לא הזכיר לו את כקאאמו"ר על דבר רפואה על ידו וגם לא ידע כלל מקודם את כקאאמו"ר. בבואו הביתה התרומם החולה מעט ממשכבו באמרו "ברוך הבא, סיניור", ולשאלה ששאלו כאאמו"ר בלה"ק ענה בלשון הקודש, וכן נמשכה כל שיחתם בלה"ק. ובחזירתם חזר והעיד אחיו, שהוא אינו יודע מאז שום דבור בלה"ק. וכשאמר כאאמו"ר שהוא מצוה לצאת מתוך החולה ולעזבהו, הודה לו ע"ז הרבה ואמר שמרגיש שכעת הוטב לו. בעוד ימים אחדים באו שוב בני משפחתו והביאו החכם בשי הרב עוזיאל, ועוד מהחכמים הספרדים דפה להשתדל שיבוא שנית, כי אחרי שהונח לו קצת חזר להתענות בעוצמת יסוריו הקודמים. אז הלך שנית וכמה אנשים אתו, וגם הפעם הזאת דברו בלה"ק, ובפעם הזאת צעק עליו בקולות גדולים ובגזרות חמורות וחרמות ובשבועות שיצא ממנו תיכף ומיד דרך בהן רגל שמאל, עד שאמר אחר סירובים רבים שעתה ישמע לו באמת ויצא, אבל דוקא דרך עינו או דרך ראשו, וצעק בקול: "דרך עינו דרך ראשו". אבל כאאמו"ר חזר וצעק עליו בקולות גדולים ונוראים כנ"ל שיצא דוקא דרך המקום הנ"ל ולא יזיק לו מאומה בצאתו. ואחרי סירובים, פרסס החולה בתנועות משונות איזו שעה קלה וצעק: "אוי, רגלי, רגלי", ואז הונח לו. אחרי יום, באו שוב לומר שהוא מתאונן על כאב רגלו, ואמר להם שזה יעבור במשך ימים אחדים.